

A székelyföldi vallási felekezetek szerepe a társadalmi béke konszolidálásában

Először is szeretném megköszönni mindannyiuknak, hogy részvételükkel megtisztelik előadásomat. Mindjárt előadásom kezdetén kísérletet teszek arra, hogy meghatározom és körülírjam a címben szereplő fogalmakat. Továbbá alpontonként kitérnék néhány olyan összefüggésre, amelyekben nézetem szerint az egyházaknak, vallási felekezeteknek jelentős szerep jut vagy amelyekben szerepet vállalhatnak, olyan összefüggésekre, amelyek befolyásolják a társadalmi béke konszolidálását. Záróakkordként pedig néhány mondatban összefoglalom a témával kapcsolatos álláspontomat. Néhány cselekvési opciót is fölvázolok szíves engedelmükkel, és hangsúlyt szeretnék fektetni arra, hogy kérdéseket fogalmazzak meg a témával kapcsolatban.

Rátérnék tehát a címben szereplő fogalmakra. Úgy tűnik, hogy a legkevesebb hozzáfűznievaló a *székelyföld* címszóhoz kívánczok. Egy régióról van szó, amely a történelem folyamán egy olyan jogrendszer talaján fejlődött egy jól körülhatárolható egységgé, amely csak erre a régióra és társadalmára volt jellemző, és amelyen belül specifikus társadalmi viszonyok és kulturális hagyományok alakultak ki. Mindezek a tényezők sokat veszítettek fontosságukból, összetartó erejükből, a kívülről ráerőltetett változások által, és amiatt is, mert nem sikerült még eléggé az alapoktól táplálkozó megújulást szorgalmazni és biztosítani számára a fejlődés útját. Így egyes vidékeken – amelyek a történelmi Székelyföldhöz tartoznak – gyengült vagy majdnem teljesen kihalt a regionális identitástudat. A jellemző viszont még mindig az, hogy székelynek érzi magát a legtöbb székelyföldi magyar kultúrán felnőtt személy és székelynek nevezik a vidék emberét a kolozsvári vagy bukaresti magyarok, az ország más nemzetiségeihez tartozó személyek és a magyarországiak is. Összességében tekintve tehát még mindig van annyira erős az együvé tartozás érzése, hogy egy jól kidolgozott fejlesztési stratégia alapján megalapozott reménnyel tevékenykedhetünk egy dinamikusan fejlődő régió megvalósításáért.

Egy másik címszó a *vallási felekezetek* – a Révai Lexikon szerint „*valamely közös elvet, azonos hitet valló vallási közösség, csoport tagjai*”. Olyan intézmények, amelyek küldetésüket és működési rendszerüket vallási fogalmakkal magyarázzák. A Székelyföldön elsősorban a történelmi egyházakat kell említenünk. A régiókban élő személyek nagy többsége megjelölt valamilyen opciót a vallási hovatartozást vizsgáló népszámlálási felmérés alkalmával és nagy részük valamelyik keresztyén/keresztyén egyház tagjának vallotta magát. Továbbá léteznek régiókban olyan vallási csoportok, amelyek a közelmúltban honosodtak meg vidékünkön és léteznek, habár kevés taggal, nem Krisztus-hívó vallási felekezetek is.

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. 2001.

Vitathatatlan, hogy a történelmi egyházak jelentős szerepet játszanak a jelen társadalomban. Nincs azonban tudomásom arról, hogy a közelmúltban végeztek volna olyan széles körű, szakszerű kutatást, amely a vallásos életet és az intézményrendszerket mélyrehatóan és sokszínűségében a Székelyföldre kiterjedően tanulmányozta volna, így nem tudhatom, hogy melyik vallási felekezet társadalomra való befolyása mutat emelkedő és melyik csökkenő tendenciát.

A vallási felekezetek vezetőinek gyakorta világi problémákkal kapcsolatban is kikéri a véleményét, ők nemcsak egyházi vezetők, hanem annak a nemzetiségnek a vezetői, ahová anyanyelvük, illetve kultúrájuk szerint tartoznak. Valószínű tehát, hogy véleményük, megfogalmazott álláspontjuk nemcsak a liturgiákon részt vevő személyekre van hatással. Ez a hatás fokozódik akkor, ha több felekezet vezetője közös állásponton van, és ilyen értelemben nyilvános közleményekben hallatják hangjukat. Lehetőség nyílik tehát arra, hogy az egyházak és a különböző vallási csoportok állást foglaljanak a társadalom napi problémáival kapcsolatban, és hogy kivegyék részüket a hosszú távú fejlődési irányvonalak kialakításában, ezen folyamatok befolyásolásában.

A következő címszó a *társadalmi béke*, ami több mint közbiztonság. A közbiztonság arra utal, hogy az állam vagy valamilyen hatalommal felruházott intézmény védelmet nyújt, hogy idegen személyek ne árthassanak az egyénnek, bizonyos társadalmi csoportoknak, ne veszélyeztessék a magántulajdon vagy a közvagyon épségét. A társadalmi béke fogalma ahhoz áll közelebb, hogy minimális védettség mellett sem kell biztonságunkat veszélyben éreznünk, mert a társadalom tagjai nem viseltetnek elenségesen egymás és a köz iránt. Ehhez szükséges, hogy minél nagyobb mértékben biztosítva legyen minden egyén számára az élethez és fejlődéshez szükséges tartalékok elérése – itt hangsúlyozni szeretném, hogy nemcsak anyagi, hanem szellemi értékekre is gondolok –, olyan értékrendet valljanak a társadalom tagjai magukénak, mely a toleranciára és a másik ember tiszteletére épül, továbbá szükséges, hogy a közhatalom intézményei a köz és az egyén érdekeit szolgálják.

A társadalmi béke fogalma szorosan kötődik az egyenlőség, az igazságosság és a teremtett világ épsége és sokszínűsége megőrzésének fogalmaihoz, amint az a „zsinati folyamat” néven, a II. Vatikáni Zsinat után a Krisztus-hívő egyházak szókincsében használatos. Ilyen értelemben az egyenlőség azonban inkább jelent esélyegyenlőséget, mint uniformitást, az igazságosság közelebb áll az egyenlő jogok és kötelezettségek szelleméhez, mint pusztán a törvény igazságszolgáltatásához, a teremtett világ megőrzésének fogalma pedig túlmutat a környezetvédelem szükségességén.

A címben szereplő *konzolidálás* szóval arra szeretnék utalni, hogy – habár társadalmunkban nem látom közvetlen veszélyét a társadalmi béke felbomlásának – mégis szükségesnek tartom, hogy a rendelkezésünkre álló eszközökkel erősítsük azt. Ilyen eszközökkel rendelkeznek az egyházak, felekezetek is, és ebből következik, hogy felelősséggel is tartoznak a lehetőségek gyümölcsöztetésében.

Majd minden terület, amelyről szólni fogok, az állam hatáskörébe is tartozik. Minden alkalommal egy külön kérdés lenne tisztázni azt, hogy az állam felelőssége mellett, milyen mértékben és milyen formában kell a vallási felekezeteknek szerepet vállalniuk. Ezekre a kérdésekre azonban jelen előadás alatt nem térek ki részletesen.

Szubszidiaritás a felekezetek intézményes szerkezetében

Egy intézmény céljai közé tartozik, hogy fenntartsa magát, saját működését biztosítsa és képes legyen megújulni, a környezetében történő változásokat leereagálni, oly módon, hogy az új helyzet ne veszélyeztesse alapjaiban az intézmény létét és épségét.

A tolerancia légköre kedvezően hat a fejlődésre, viszont egy olyan intézmény vagy társadalom, amely fejlődésre képes, hozzájárul a tolerancia légkörének megteremtéséhez. Tehát a fejlődés és a tolerancia kölcsönösen hatnak egymásra, a társadalom sokszínűsége alapja lehet a megújulásnak és a fejlődésnek. A jól ismert Szent István-i idézet szerint az „*egynyelvű és egyszokású ország gyenge*”. A megújulást, amint már említettem, elősegíti a különbözőségekre toleráns közhangulat, amelyben szabad másnak lenni, szabad új, eddig nem járt utakat keresni. Viszont az sem szabad elmarasztalva érezze magát, és nem kell társadalmi szankcióval sújtani, aki a változatlanul vagy kevés változtatással megőrzött régiben érzi otthon magát.

A fenntartható fejlődés az alapoktól kell elinduljon. Ezért szükséges, akárcsak más intézményekben, a vallási felekezetek esetén is, hogy az alapokhoz közel levő intézményes szintek széles körű döntéshozói és cselekvési szabadsággal rendelkezzenek.

Az egyházközséget például az aktívan működő csoportok éltetik. Az egyházmegyét pedig az életerős plébániák. És ugyanez érvényes bármilyen felekezetre. A központi irányításnak is megvan a szerepe, elsősorban koordinálásra, kapcsolatteremtésre, információs központra gondolok, de a helyi csoportok, plébániák és a regionális szintű intézmények – mint például az esperességek – széles hatáskörrel kell rendelkezzenek ahhoz, hogy a rövid- és középtávú fejlődés útját elő tudják segíteni, és az esetleges konfliktusokat jobban tudják kezelni. Fontos, hogy a felekezetek intézményes központja ott legyen, ahol a bizonyos felekezethez tartozó hívők többsége lakik. *Ilyen értelemben hasznos lenne több szempontból is, ha a katolikus egyháznak a Székelyföldön széles körű hatalommal felvértezett központja lenne. Ez esetben Csíkszereda, Csíksomlyó lenne a megfelelő székhely.* De azok a felekezetek is, amelyek nem rendelkeznek a Székelyföld egyik mikrorégiójában sem nagyszámú hívővel, el kell érjék, hogy vidékükön döntéshozatallal felruházott központjuk legyen, amely közelebbről látva, ott élve, jobban megértené a hívőket, sikeresebben kezelné a napi teendőket és a központi döntéshozókat jól megalapozott véleménnyel látnák el, olyan személyek, akik a jelenségeket melységükben ismerik.

Gondolom, ennek szükségességét ismerte fel a görögkeleti egyház és ezzel a céllal is alapította a csíkszeredai püspökségét. A Székelyföldön élő görögkeleti felekezetű hívők bizonyára más lehetőségekkel élhetnek és más gondokkal küzdenek, mint felekezeti testvéreik azokban a régiókban, ahol ők vannak többségben. Ezért egy helyben székelő püspök vezetése alatt sikeresebben járhatnak el gondjaik rendezésében és céljaik elérésében.

A szeretetszolgálat gyakorlata

A szeretetszolgálat az a terület, amelyben a leginkább lehetséges, hogy különböző felekezetek konfliktusmentesen együttműködjenek. A II. Vatikáni Zsinat óta, a római katolikus egyház intézményesen is kapcsolódott az ökuméne szellemének szolgálatához. A Zsinat testülete felhívta az egyház tagjait az ökumenikus mozgalomban való fáradhatatlan működésre, a saját igazsághoz való hűségre és felszólít a reményre. Ugyanúgy, az egyház hivatalos kapcsolatban van nem keresztény vallásokkal is, elismeri, hogy más vallásban is van „igaz” és „szent”. A katolikus egyházban tehát az együttműködésnek intézményesített alapja is van.

Amint azt a címszavak körülírásánál említettem, a társadalmi béke fogalmához szorosan hozzátartozik az élethez és fejlődéshez szükséges tartalékokhoz való hozzáférés. A szeretetszolgálat nagy mértékben hozzájárulhat ahhoz, hogy egyenlőtlenségeket kiigazítson, az egyén és csoportok számára hozzáférhetővé tegye a testi és szellemi fejlődéshez szükséges táplálékot. A Krisztus-hívő egyházak tagjainak ez elsődrendű feladatai közé tartozik. Úgy az egyén, mint a vallási intézmény fel kell ismerje a környezetében élő szűkölködőt, az embertársát, aki éheznek és szomjazik, aki ruhátlan, aki beteg, akit bebörtönöztek és ugyanakkor azokat is, akik éheznek és szomjaznak az igazságot, akiknek szellemi táplálékra vagy vizsgáztatásra, bátorításra van szükségük.

Kézenfekvő, hogy a szakszerűen kidolgozott és lebonnyoltított karitatív cselekedetek hozzájárulnak a társadalmi béke konszolidálásához. Ha viszont a különböző felekezetek együtt lépnek fel, úgy tetteikben, mint szavaikkal a nélkülözők, az elesettek mellett, akkor társadalmi feszültségeket vezetnek le és a békésebb együttélést formálják. A közös érdek és a közösen végzett munka segít abban, hogy felismerjük: a különbözőségek nem hordják eleve magukban a konfliktushelyzetet. Ha megismerjük a körülöttünk lévők másságát, közelebb kerülünk egymáshoz. Ettől még nem szűnnek meg a konfliktusos helyzetek, de demisztifikálódnak, nem lesznek teljesen teljesen irányításunk alatt, de jobban tudjuk kezelni őket. Egyén és közösség felteheti magának a kérdést, elfogadható-e az a tény, hogy a falvainkban, városainkban éhezniük kelljen gyerekeknek, nézhetjük-e tétlenül, hogy hittestvéreink vagy polgártársaink közül többen nem rendelkeznek a minimális normának megfelelő szálláshellyel, hogy nem biztosított vagy meg van vonva a tanulási lehetőség gyerekektől, akiktől évek múlva számon kérjük a képzettséget, az általunk meghatározott társadalmi normák szerint való életvitelt. Ezek a problémák hétköznapiak, olyan értelemben, hogy naponta találkozunk velük. Felelőségünk tudatában fölül kell vizsgálnunk álláspontunkat és cselekedeteinket, a felekezeteknek pedig hivatásukból és küldetésükből adódóan is részt kell vállalniuk a párbeszéd szorgalmazásában és a szeretet cselekedeteinek gyakorlásában is, egyénenként, felekezetenként, más felekezetekkel és szervezetekkel együttműködve.

A szellemi értékek megőrzése és előmozdítása

Bármilyen súlyos anyagi gondokkal küszködünk is, akár javuló, akár rosszabbodó tendenciát mutat gazdasági helyzetünk, nem kétséges, hogy a szellemi értékek megőrzése és előmozdítása nem lehet csak fényűzés, privilégium. Fontosnak tartom megie-

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. 2001.

gyezni, hogy a hagyományos kulturális értékek összetartanak egy közösséget, sokszínűségük hozzájárul az életminőség növekedéséhez, új kulturális értékek megteremtése pedig a közösség életképességéről tesz tanúbizonyságot, erősíti azt. Úgy a fenntartható fejlődésre, mint a társadalmi békére pozitív hatással van, ha a közösség minden tagja részesül abban a lehetőségben, hogy megismerje a hagyományokat, fogyasztója és termelője lehessen a szellemi értékeknek.

Szükséges, hogy a történelmi egyházak, visszatekintve hagyományaikra, alkotó módon járuljanak hozzá – hogy csak néhány területet soroljak fel – a zene, a színjátás, a vallásos témájú képzőművészetek fejlesztéséhez, illetve meghonosításához.

Megengedhetik-e maguknak a székelyföldi felekezetek, hogy anyagi nehézségekre hivatkozva, elhalni hagyják hagyományaikat, elfogadható-e egy olyan világkép, mely szerint természetes, hogy a szellemi értékekhez való hozzájutás csak a társadalom egy részének előjoga, élhetünk-e együtt azzal a gondolattal, hogy bizonyos előítéletek és az anyagi értékek igazságtalan elosztása miatt parlagon heverjen honfitársaink kreativitása, alkotóvágya és képessége.

Európai integráció

Az Európai Unióhoz országok csatlakoznak, de nagy valószínűséggel Európa a régiók Európája lesz. Ezért fontos, hogy minden lehetőséget kihasználva – belülről épülve – erősödjön a székelyföldi regionális identitástudat, legyenek jól működő – vallási és világi – regionális intézményeink. (Ilyen kell legyen például egy székelyföldi egyetem, melynek keretében világi pályára készülő diákok is tanulhassanak – a szakok és tantárgyak teljes palettájában – teológiát és diakóniát is.)

A székelyföldi régió megerősödése, az európai integrációra való felkészülése nem utolsósorban az itt élő és működő felekezetek feladata is. Ennek érdekében meg kell vizsgálni a lehetőségeket, mit jelent egy bizonyos felekezet számára az európai integráció, milyen reményekkel és milyen aggályokkal néznek a különböző felekezetek az integrációs folyamat elébe. Melyek azok a lehetőségek, amelyek a felekezetet előmozdítják, melyek azok a változási folyamatok, amelyeket ki akarnak védeni az integráció folyamatának beindultával.

Zárószavak

Székelyföld – a régió, ahol otthon vagyunk. A vidék, amely azáltal lesz egyre inkább meghatározható, ha a fejlődés vonalának dinamikája erősségében különbözteti meg a szomszéd régióktól. Ennek a célnak az elérésében fontos, hogy itt élve, otthon és biztonságban érezzük magunkat, lehetőségünk legyen a szellemi növekedésre, nyitottsággal és tisztelettel fogadjuk a vendéget, az idegent. Könnyebb lesz így viselkednünk, ha nem kell a mindennapi kenyér megteremtéséért aggódnunk. Ha a mindennapi kenyér mindenkinek kijut – legyen az egy tányér leves, egy hajlék vagy a gyerekek tudásszomját kielégítő nevelés és oktatás –, ha ezeket és az ehhez hasonló alapvető

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. 2001.

szükségeket senkinek sem kell nélkülöznie, könnyebb lesz toleránsnak lenni és a fejlesztésre, növekedésre összpontosítani figyelmünket.

Széles körű befolyásuk miatt a székelyföldi egyházaknak vezető szerep jut abban a törekvésben, mely a régiókat egy prosperáló vidéknek szeretné tudni. A vallási felekezeteknek megvan az erkölcsi értékrendjük, amely alapot jelenthet a továbblépéshez és rendelkeznek egy olyan infrastruktúrával, amely hozzájárulhat jelen társadalmunkat érintő kérdések és a lehetséges válaszok megfogalmazásához, cselekedetek véghezviteléhez, az anyagi és szellemi értékek hozzáférhetőségének és igazságosabb elosztásának biztosításához. Támogatásra méltó tehát minden olyan felekezet és minden működő csoport felekezeteken belül, mely hasonló értékeket vall magáénak és azok megvalósításáért tevékenykedik a településen, ahol élnek a csoport tagjai, együttműködve más felekezetekkel és civil szervezetekkel, akikkel az együttműködés sikeres, áldásos.

A jövő megméréstetése Európa mércéjével történik majd és a székelyföldi felekezeteknek fontos szerep jut abban, hogy Európa népei ne fölfordulást, hanem a rendtartó székely falu hagyományára épülő településeket találjanak nálunk, ne a szegénykonyha látogatói gyarapodjanak általunk, hanem kezük és értelmük munkájával kenyerüket kereső nőkkel és férfiakkal, egy olyan társadalommal bővüljön az Unió, amelynek szellemi értékei jóval a politikai döntések előtt európaivá teszik szűkebb pátriánkat.